

неможливість перетнути державний кордон неповнолітній (малолітній) особі без нотаріально посвідченого дозволу батьків (чи одного з батьків) є також обмеженням, яке встановлюється у вигляді дозволу з метою захисту особистих прав дитини.

Отже, у сімейному праві обмеження встановлюються винятково актами чинного законодавства (СК України та іншими). Обмеження прав учасників сімейних правовідносин устанавлюються у вигляді заборон, обов'язків, дозволів, які покладаються на особу.

Коробцова Н. В., доцент кафедри цивільного права № 1 НЮУ ім. Я. Мудрого, кандидат юридичних наук,

НЕМАТЕРІАЛЬНІ БЛАГА ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

В юридичній літературі існує декілька теорій правових об'єктів, найбільш поширеними з яких є теорія множинності правових об'єктів і теорія єдиного правового об'єкта. Згідно з першою, в якості об'єктів можуть виступати різноманітні явища, згідно другої — об'єктом є або речі, або дії людини.

Розглядаючи нематеріальні блага як об'єкт цивільних прав, слід визначитися з тим, що являє собою «об'єкт права» та «блага як об'єкт права».

Ряд вчених вважають, що об'єкт права — це все те, з приводу чого суб'єкти прав вступають у правовідносини або те, з приводу чого правовідносини виникають. І оскільки правовідносини можуть встановлюватися з приводу речей, дій зобов'язаних осіб, а також нематеріальних благ, то всі вони можуть виступати в якості об'єкта. Це й покладено в основу теорії множинності об'єктів.

Протилежною є позиція, згідно з якою об'єктом виступає не те, з приводу чого це явище існує, а те, на що дане явище впливає або може здійснити вплив. Отже, об'єктом цивільного права є дії зобов'язаної особи — теорія єдиного об'єкта.

В якості блага слід розуміти все те, що здатне задовольняти певні потреби людини. Виходячи з цього, благами є явища, дії, речі, нематеріальні цінності, а право, при цьому, створює умови для нормального використання зазначених благ.

З юридичної точки зору, як вважає М. Л. Нохріна, більш правильно говорити про те, що в якості блага як об'єкта відповідного суспільного відношення можуть виступати лише зовнішні для суб'єктів суспільних відносин предмети матеріального і нематеріального світу — ім'я, псевдонім, оскільки інші «нематеріальні блага» не виступають в уречевленій формі [1, С. 30, 31].

До такого висновку прийшли й Я. М. Магазинер та С. Ф. Кечек'ян, заперечуючи за нематеріальними благами значення самостійного об'єкта права. Як зазначав Я. М. Магазинер, не можна вважати об'єктом права нематеріальні блага: це зміст правовідносин між людиною, що вимагає не применшувати її нематеріальні блага, і людиною, зобов'язаною не применшувати їх. На думку С. Ф. Кечек'яна, зміст нематеріальних благ може бути розкрито через дії уповноваженої і зобов'язаної особи, а нематеріальні блага, не є зовнішніми для суб'єктів об'єктами (речами, продуктами духовної творчості), можуть розкриватися лише через ті чи інші дії суб'єктів відносин [1, С. 31].

Законодавець, взявши за основу теорію множинності об'єктів, у Цивільному кодексі України (далі — ЦКУ) розглядає нематеріальні блага як один з видів об'єктів, з приводу яких можуть виникати цивільні правовідносини (ст. 177).

В науці використовуються різні терміни для визначення даних благ (цінностей). Вони називаються «особистими немайновими», «особистими», «немайновими», «нематеріальними». Існують спроби як запропонувати вичерпний перелік зазначених благ, так і обмежитися лише їх загальними відмінними рисами. Часто змішуються поняття немайнових благ і немайнових прав.

Заслуговує уваги висловлення С. С. Алексєєва про співвідношення понять «благо» і «право». Термін «благо», на його думку, може бути використаний для відображення специфіки об'єкта права у суб'єктивному значенні: різні блага (політичні, духовні, матеріальні, особисті), будучи предметом суспільних відносин, виступають як об'єкти суб'єктивних прав [2, С. 41]. Тому, навряд чи можна говорити про існування суб'єктивного права на життя, здоров'я. Приймаючи їх в якості природних благ, законодавець повинен здійснювати лише їх охорону та захист незалежно від правової регламентації.

Нематеріальні блага мають ряд властивостей, ознак, особливостей, що й відокремлює їх серед інших об'єктів цивільних прав.

Нематеріальні блага мають ярко виражений особистий характер. Особистий характер в якості ознаки даних благ слід розуміти лише в контексті їх невіддільності, неможливості існування у відриві від суб'єкта без його згоди.

Дана ознака обумовлює існування й такої їх особливості як невідчужуваність без згоди суб'єкта.

В якості особливостей нематеріальних благ іноді називають можливість їх зміни та невизначеність їх об'єму.

Однією з ознак зазначених благ є особливість підстав їх виникнення та припинення. Вони можуть виникати і припинятися як під впливом низки подій, внаслідок юридичних вчинків, так і в силу закону.

Особливістю нематеріальних благ є також відсутність у них майнового, економічного змісту. Виходячи з того, що нематеріальні блага, як правило, належать до духовної сфери, допускається потрібне розуміння цієї особливості: неможливість речового втілення блага; відсутність майнового еквівалента; неможливість точно оцінити певне благо у грошах [3, С. 27].

Ряд авторів в якості однієї з ознак нематеріальних благ вказують їх самостійну цінність, тобто їх незамінність для суб'єкта.

Нематеріальним благам притаманна також й безстрокковість. Фізичні особи володіють ними довічно (ч. 4 ст. 269 ЦКУ), а деякі з цих прав не втрачають своєї цінності і після смерті особи.

Всі розглянуті особливості, дозволяють визначити нематеріальні блага як цінності, свободи невіддільні від особистості, позбавлені економічного змісту, невідчужувані без згоди їх носія, що визнані та забезпечені охороною законодавця.

Підсумком теоретичних суперечок про сутність, особливості нематеріальних благ, повинна була стати позиція законодавця.

Однак зміст ст. 201 ЦКУ не вніс визначеності в питання про сутність, характер немайнових благ. У цій статті законодавець лише перелічує немайнові блага, зазначаючи, що цивілістичне значення мають не всі з них, а тільки ті, що «охороняються цивільним законодавством».

Нематеріальні блага існують об'єктивно, незалежно від їх правової регламентації законодавцем. Проте суб'єкт повинен мати реальну можливість їх використовувати, а також охороняти і захищати у разі порушення. Тому всі немайнові блага повинні розглядатися в якості об'єктів цивільних прав і підлягати охороні.

Використані матеріали:

1. Нохрина М. Л. Гражданско-правовое регулирование личных неимущественных отношений, не связанных с имущественными [Текст] / М. Л. Нохрина. – СПб. : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. – С. 30, 31.
2. Алексеев С. С. Предмет советского социалистического гражданского права [Текст] / С. С. Алексеев // Вопросы общей теории советского права. – М. : Госюриздат, 1960. – С.41.
3. Давидова Н. О. Особисті немайнові права [Текст] : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. О. Давидова. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – С. 27.

Коструба А. В., старший науковий співробітник відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємства імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, кандидат юридичних наук, доцент

КОМПЕНСАЦІЙНА ДІЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ У МЕХАНІЗМІ ПРАВОПРИПИНЕННЯ

Досягнення мети правового регулювання суспільних відносин забезпечується правомірною поведінкою суб'єктів відповідних цивільних правовідносин у межах узгодженої ними програми юридичних дій. В той же час, не є виключенням ситуації соціального конфлікту, які виникають між сторонами цивільних майнових правовідносин. Умовами його виникнення і розвитку є настання юридичного наслідку, який не був передбачений сторонами правочину як мета, досягнення якої є прагнення сторін. Вказане обумовлює зміну стадії правового регулювання цивільних майнових відносин, що супроводжується переходом до стадії правоприпинення, задіяння функціонування окремого механізму правового регулювання відповідних відносин — механізму правоприпинення, дія якого забезпечується правоприпиняючими юридичними фактами.

Головна мета таких юридичних фактів — припинення правовідносин у зв'язку із встановленням дефектності фактичної або юридичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації і неможливістю досягнення запрограмованого сторонами правового результату. Компенсаційний